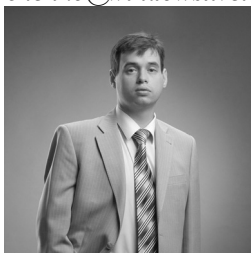

МАРЧЕНКО

Микола Валерійович
marchenko@windowslive.comаспірант, кафедра
конституційного права
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

УДК 342.3

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ ПРОМУЛЬГАЦІЇ В УКРАЇНІ

LEGAL PROBLEMS IN INSTITUTE OF PROMULGATION IN UKRAINE

У статті розглянуто правові проблеми інституту промульгації в Україні та ряді європейських країн. Запропоновано системне вдосконалення правового регулювання інституту промульгації в Україні. Розглянуто взаємозв'язок повноважень Президента України щодо промульгації законів прийнятих парламентом з основними елементами його правового статусу.

В статье рассмотрены правовые проблемы института промульгации в Украине и ряде европейских стран. Предложено системное усовершенствование правового регулирования института промульгации в Украине. Рассмотрена взаимосвязь полномочий Президента Украины относительно промульгации законов принятых парламентом с основными элементами его правового статуса.

The article deals with the legal problems of the institute of promulgation in Ukraine and a number of European countries. The system improvement of the legal regulation of the institute of promulgation in Ukraine is proposed. The interconnection between the powers of the President of Ukraine regarding the promulgation of laws passed by parliament with the main elements of its legal status is considered.

Ключові слова: промульгація, Президент, закон, парламент, вето, оприлюднення, опублікування

Ключевые слова: промульгация, Президент, закон, парламент, вето, обнародование, опубликование

Keywords: promulgation, president, law, parliament, veto, disclosure, publication

ВСТУП

В системі обов'язкових стадій законодавчого процесу завершальною стадією виступає підписання та оприлюднення закону главою держави.

Підписання прийнятого парламентом закону главою держави є проявом особливої правової природи цього інституту.

В сучасному українському конституціоналізмі правова природа відповідних повноважень глави держави є дослідженою відверто «механічно». Особливо це стосується дослідження правової природи інституту промульгації. Інститут промульгації був предметом дослідження В.М. Шаповала, Ю.М. Перерви, Я.О. Берназюка, А.С. Багряка та ін. Однак, враховуючи вище поданий аналіз, залишається ряд теоретичних та практичних проблем.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є проведення системного аналізу теоретичних та практичних проблем інституту промульгації. Дослідження спрямоване на комплексний аналіз правової природи інституту промульгації та вдосконалення його конституційно-правового регулювання в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для належного розуміння цієї підстадії законодавчого процесу, насамперед варто визначитися з

термінологією. Попри те, що ні Конституція України, ні законодавство не використовують дефініцію «промульгація», однак, її застосування у доктрині конституційного права є уставленим явищем. Існує широке розуміння її змісту і вузьке розуміння. У першому випадку вона означає засвідчення закону і того факту, що він прийнятий за належною процедурою; підписання закону; розпорядження про його опублікування і виконання [1]. У другому випадку під промульгацією розуміють офіційну публікацію, обнародування певного закону [2].

Відповідно до ст. 94 Конституції України [3], ст. 71 Конституції Литви [4], ст. 69 Конституції Латвії, ст. 122 Конституції Польщі, ст. 93 Конституції Молдови, ст. 82. Конституції ФРН та положень Конституцій ряду інших країн - глава держави уповноважений здійснити підписання та офіційне оприлюднення прийнятого парламентом закону. В залежності від форми правління та застосовуваної версії теорії установчої влади глава держави наділений або ж не наділений опцією вето прийнятого парламентом закону. Така опція виступає початком факультативної стадії законодавчого процесу. Однак, враховуючи необов'язковість використання такої опції главою держави і її відсутність у глав ряду країн, - першочергове значення має правова природа інституту промульгації.

Практика, що має місце у ряді країн нової демократії гостро ставить питання щодо правової природи інституту промульгації. Отже, існує потреба в дослідженні теоретичних і праксіологічних проблем інституту промульгації.

Правові проблеми інституту промульгації вже становили предмет наукових досліджень В.М. Шаповала, М.О. Теплоука, Ю.М. Перерви та ін. Проте, через вищевказані фактори існує реальна потреба проведення системного наукового дослідження правової природи інституту промульгації.

Як слушно відзначає В.М. Шаповал: «Однією з ключових стадій законодавчого процесу є промульгація закону, за яку вважають офіційні дії президента як глави держави, якими констатується факт прийняття закону і фіксується момент набуття ним чинності» [9]. Фактично, ця стадія є кульмінацією законодавчого процесу і далі закон починає виконувати свою спеціальну місію – правове регулювання суспільних відносин. Системний аналіз положень Конституцій України, Латвії, Литви, ФРН, Молдови та Польщі прекрасно демонструє, що конституціонодавець визначає певний строк для здійснення главою держави конституційно визначеної процедури промульгації. В одних державах (Україна, Молдова та ін.) глава держави є додатково наділеним конституціонодавцем правом вето, яке він має право реалізувати у строк визначений для проведення промульгації. В інших державах (ФРН, Австрія та ін.) глава держави не є наділеним відповідною опцією. Така різниця є зумовленою застосуванням різних варіацій теорії установчої влади в країнах сталої та нової демократії.

У випадку країн сталої демократії, де глава держави не є наділеним правом вето – інститут промульгації логічно виглядає церемоніальною процедурою покладеною на главу держави. Адже, тут глава держави не має змоги здійснити конституційний контроль щодо прийнятого парламентом закону.

Більш дискусійною виглядає ситуація з правовою природою інституту промульгації в країнах, де глава держави наділений конституціонодавцем правом вето. Г.В. Задорожня слушно констатує: «Конституціонодавець, наділяючи главу держави такими суто-правовими категоріями, як «гарант», «лідер», «символ», «покровитель» повинен надати йому можливість, шляхом наповнення предметним змістом його компетенції, впливати на процеси в суспільстві.» [10]. Власне, подібний підхід застосував Конституційний Суд України у п. 3.1 свого рішення від 10 вересня 2009 р. N 20-рп/2009: «У Конституції України визначено повноваження Президента України в законодавчому процесі. Зокрема, як глава держави він має право законодавчої ініціативи в парламенті, право вето, здійснює підписання і офіційне оприлюднення законів. Виходячи з положень частин першої, другої, третьої ст. 94 Конституції України підписання та офіційне оприлюднення Президентом України закону за своєю правовою суттю є процедурою, спрямованою на надання йому чинності. Водночас, ця процедура є взяттям закону до виконання Президентом України як гарантом додержання Конституції України, прав та свобод людини і громадянина» [11]. Безумовно, що КСУ виходив з особ-

ливого правового статусу наданого конституціонодавцем главі держави відповідно до ч. 1 ст. 102 Конституції України. Отже, глава української держави з одного боку здійснює тут конституційний контроль через закріплення за ним права вето, а з іншого боку будучи найвищою посадовою особою в державі він здійснює процедурну дію щодо прийнятого ВРУ закону. Розглядаючи ж інститут промульгації в країнах, де глава держави не наділений правом вето, – можна побачити його відверто процедурний характер або ж церемоніальну сутність цього процесу. Бо тут глава держави не має інструменту щодо здійснення конституційного контролю за прийнятим парламентом законом.

Отже, наявні належні підстави стверджувати, що мета закріплення конституціонодавцем інституту промульгації в конституції тієї чи іншої країни прямо залежить від наділення чи не наділення глави держави правом вето і, відповідно, також залежить від обраної версії теорії установчої влади.

Компартивістський аналіз демонструє відносну різноманітність підходів конституціонодавця в різних країнах щодо визначення строку протягом якого глава держави має здійснити промульгацію прийнятого парламентом закону.

Так, Президент України відповідно до ч. 1 ст. 94 Конституції України має здійснити промульгацію прийнятого Верховною Радою України закону протягом п'ятнадцяти днів. А відповідно до ч. 4 ст. 94 Конституції України щодо закону, що був прийнятий парламентом під час повторного розгляду не менше ніж двома третинами від конституційного складу парламенту, – глава держави здійснює промульгацію протягом 10 днів. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 7 липня 1998 р. № 11-рп/98 дав тлумачення щодо перебігу відповідного 15-денного строку. Відповідно до п. 3 регулятивної частини згаданого рішення перебіг п'ятнадцятиденного строку, передбаченого ч. 2 ст. 94 Конституції України, а також десятиденного строку, передбаченого ч. 4 ст. 94 Конституції України, треба обчислювати в календарних днях. Також, у цьому рішенні Конституційний Суд України дав тлумачення перебігу 15-денного терміну підписання та оприлюднення закону Президентом України в контексті вихідних та святкових днів: «Строки підписання та офіційного оприлюднення Президентом України законів України, визначені ч. 3-4 ст. 94 Конституції України, починаються з наступного дня після їх отримання Президентом України. Якщо закінчення п'ятнадцятиденного строку, передбаченого-го частиною другою ст. 94 Конституції України, а також десятиденного строку, передбаченого ч. 4 ст. 94 Конституції України, припадає на вихідний або святковий день, то днем закінчення цього строку є наступний робочий день» [12].

Відповідно до ч. 1 ст. 71 Литви Президент має здійснити промульгацію протягом 10 днів, а у відповідності до ч. 3 ст. 71 Конституції Литви у 5-денний термін щодо закону прийнятого на референдумі.

Відповідно до ст. 69 Конституції Латвії – має досить оригінальну конструкцію, бо встановлює дату з якої президент цієї країни наділений можливістю проголошення законів ухвалених парламентом і вста-

новлює дату не пізніше якої він зобов'язаний це здійснити. Відповідно до цієї статті це має бути виконаним не раніше 10 дня з моменту їх прийняття.

Особливо цікава конструкція щодо терміну промульгації прийнятого парламентом закону визначена в ст. 93 Конституції Молдови – тут фактично конституціонодавець здійснив прив'язку терміну промульгації до терміну протягом якого глава держави управлений накласти вето на цей закон. Відповідно, до ст. 93 Конституції Молдови такий термін становить 2 тижні. Вбачається, що така конструкція має певні вади законодавчої техніки. Адже, промульгація за своєю природою виступає обов'язковою завершальною стадією законодавчого процесу. У той час як ветування і повторний розгляд закону парламентом – є факультативною стадією законодавчого процесу, яка узалежнена від реалізації главою держави наданого йому конституціонодавцем дискреційного повноваження.

Вищенаведений компартивістський аналіз показує, що визначений конституціонодавцем строк для здійснення Президентом України процедури промульгації у п'ятнадцять днів є цілком достатнім. Аналогічно слід визнати достатнім визначений конституціонодавцем десятиденний термін для здійснення Президентом України процедури промульгації щодо законів прийнятих Верховною Радою України повторно не менше, як двома третинами від свого конституційного складу (тобто, мова йде про подолання парламентом вето Президента України).

Окремо слід зауважити на необхідності спеціального врегулювання в Конституції України строків підписання та оприлюднення Президентом України законів прийнятих на Всеукраїнському референдумі. Слід звернути увагу на досвід конституційно-правового регулювання відповідного питання в Литві. Так, відповідно до ч. 3 ст. 71 Конституції Литви – глава держави підписує та оприлюднює закон, прийнятий на національному референдумі – протягом 5 днів. Виходячи з цього, вбачається необхідним доповнити ст.94 Конституції України ч. 5 такого змісту: «Президент України протягом 5 днів підписує та офіційно оприлюднює закони, прийняті на Всеукраїнському референдумі». Враховуючи, тривалість процесу Всеукраїнського референдуму – роль у цьому процесі глави держави, а також, відносно невелику кількість потенційних випадків прийняття законів таким шляхом, слід констатувати, що Президент України цілком може вкластися у 5-денний термін для підписання та оприлюднення такого закону. Слід зазначити, що ця пропозиція знаходить своє обґрунтування в тому числі й на основі правової позиції Конституційного Суду України викладену в його рішенні від 16 квітня 2008 р. № 6-рп/2008: «Виходячи із змісту частин першої, другої статті 94 Конституції України Конституційний Суд України дійшов висновку, що в них урегульовано процедуру підписання і оприлюднення законів, прийнятих саме Верховною Радою України. Про це свідчить і та обставина, що ст. 94 Конституції України вміщено в розділі IV "Верховна Рада України", а питання щодо референдумів відокремлені в розділі III "Вибори. Референдум". Процедуру підписання і оприлюднення законів, прийнятих всеукра-

їнським референдумом, у Конституції України не врегульовано. Це питання виключно законодавчого органу і не належить до компетенції Конституційного Суду України. Отже, процедура підписання і оприлюднення законів, встановлена частиною другою ст. 94 Конституції України, не застосовується до прийнятих референдумом законів» [13]. Слід визнати обґрунтованість правової позиції КСУ. Але закріплення відповідних положень в Конституції України, а не на законодавчому рівні виглядає ефективнішим.

На практиці існує реальна проблема зловживання Президентом України своїми повноваженнями у сфері підписання та офіційного оприлюднення законів прийнятих парламентом. Детермінантами такої політичної ситуації виступають:

1. Аксіологічна криза українського політичного процесу;
2. Відсутність розвинутих конституційно-правових звичаїв реалізації главою української держави даних повноважень;
3. Наявність певної недосконалості конституційно-правового та законодавчого регулювання, здійснення промульгації.

В контексті вказаної проблеми особливу увагу привертають положення ст. 94 Конституції України. Так, ч. 3 ст. 94 Конституції України встановлено, що у разі, якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаним і офіційно оприлюдненим. Аналіз цього конституційного положення демонструє наявність питання: хто має здійснити в такому разі підписання прийнятого парламентом закону? Адже, в ч. 4 ст. 94 Конституції України передбачена тільки можливість підписання закону головою парламенту у разі не підписання президентом закону після його прийняття не менше, ніж двома третинами від конституційного складу парламенту у разі його повторного розгляду (тобто – подолання вето Президента України). З цього приводу М. Теплюк зазначає: «...на жаль, у частині третій ст. 94 Конституції не сказано, ким саме «має бути підписаний та офіційно оприлюднений» (хоча й не підписаний Президентом України у визначений п'ятнадцятиденний строк) закон, що вважається схваленим. Така невизначеність провокує зайву тяганину й порушення процедури набрання ним чинності» [14]. Отже, слід констатувати декларативність даної норми і визнати наявним техніко-юридичний недолік цього конституційного положення.

Тому, існує потреба у вдосконаленні конституційно-правового регулювання процедури промульгації. Як варіант такого вдосконалення можна розглянути закріплення за спікером права підписання і оприлюднення усіх законів, що не були в установленний час підписані та оприлюднені Президентом України. Як відзначає В.М. Шаповал: «В окремих країнах (Литва) в конституції застерігається, що за умов, якщо президент у визначений строк не здійснює промульгацію закону і не передає його для повторного розгляду у парламент – промульгацію має здійснити голова парламенту» [9].

На підставі вищевикладеного вбачається доцільність в ч. 3 ст. 94 Конституції України визначити, що у разі не підписання закону прийнятого парламентом у відведений термін та не повернення його у парламент на повторний розгляд такий закон має бути підписаний та оприлюднений головою Верховної Ради України. Також, в контексті проблеми ухилення в певних випадках голови української держави від підписання і оприлюднення закону у встановлений Конституцією термін, і при цьому не повернення його на повторний розгляд у парламент – виникає ряд практикологічних проблем. Іншим питанням, яке виникає у випадках зловживання президентом процедурою промульгації є потенційна можливість визнання Конституційним Судом України закону підписаного і оприлюдненого президентом з порушенням термінів, – неконституційним через порушення процедури. Варто звернути увагу на рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 р. №20-рп/2010, в якому (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) [15] продемонстровано значення дотримання процесуальної норми для легітимності закону і, відповідно, для його конституційності. Попри усі політичні детермінанти прийняття даного рішення КСУ варто зазначити, що дане рішення КСУ яскраво демонструє тенденцію до росту значення процесуальних норм в конституційному праві, а також, показує необхідність дотримання належної процедури в законодавчому процесі. Необхідно зазначити, що попри недоліки цього рішення зазначені в окремій думці судді КСУ П.Б. Стецюка [15] – воно повністю демонструє реальну можливість визнання КСУ того чи іншого закону неконституційним на підставі порушення Президентом процедури промульгації за аналогією з порушенням процедури внесення змін до Конституції України.

Це вимагає пошуку нестандартного рішення, що було б здатне забезпечити прихильність голови держави до належної процедури, а також, до внесення у Конституцію України нових положень, які б визначали гнучкий механізм можливості іншого суб'єкта у разі хронічного ухилення глави держави, швидко здійснити процедуру промульгації.

У цьому контексті великий інтерес становить системний аналіз рішення Конституційного Суду Молдови від 17.10.2017 р. [16]. У цьому рішенні Конституційний Суд Молдови зробив вагомий внесок у постмодерне розуміння зв'язаності правом глави держави при реалізації наданих йому конституційно-надавцем повноважень. Так, конституційний суд цієї країни визначив, що у відповідності до ч. 6 ст. 98 Конституції Молдови: «У разі проведення реформування в уряді – президент має відповідно до пропозиції голови уряду звільнити або ж призначити окремих членів уряду». Конституційний суд цієї держави розглядає подібні повноваження глави держави у якості формального елементу його конституційно-правового статусу. Справа розглядалася за поданням уряду через два рази поспіль вчинену відмову президента країни призначити подану головою уряду кандидатуру на посаду міністра оборони. В даному рішенні Конституційний Суд Молдови визначив унікальний запобіжник від зловживання президентом

своїми повноваженнями. Відповідно до цього рішення Конституційного Суду Молдови: якщо протягом 60 днів глава держави усувається від виконання свого церемоніального обов'язку, визначеного у ч. 6 ст. 98 Конституції Молдови – голова парламенту або ж голова уряду мають набути правового статусу тимчасового Президента Молдови для забезпечення виконання конституційних приписів. При чому, як зазначається у рішенні органу конституційного контролю, – тимчасовий президент є наділений тим же обсягом повноважень, що і чинний глава держави.

Вбачається, що такий підхід може бути застосований не тільки до питання призначення членів уряду (в тих країнах, де це передбачено Конституцією), а й до здійснення главою держави процедури промульгації. Отже, виглядає раціональним внесення положення щодо тимчасового президента до Конституції України і передбачення за ним права у разі усунення Президента України від здійснення процедури промульгації у визначений у Конституції України термін – здійснити процедуру промульгації.

Така конституційна новела має сприяти належному виконанню главою держави своїх функцій та повноважень, а також, сприяти створенню демократичного механізму, що дозволить без значної затримки здійснювати процедуру промульгації навіть у разі зловживання Президентом України своїм становищем. Виглядає оптимальним покладення виконання функцій тимчасового президента на голову Верховної Ради України.

Окремо, привертає увагу положення закріплене в ч. 1 ст. 94 Конституції України: «...Закон підписує голова Верховної Ради України і невідкладно направляє на підписання Президенту України». Отже, виникає як теоретична, так і практикологічна потреба з'ясувати зміст поняття «невідкладно». Доцільно вказати, що КСУ розтлумачив поняття «невідкладно» в своїх рішеннях від 10 квітня 2003 р. № 7-рп/2003 [17. 789] та 28 березня 2001 р. № 2-рп/2001 [18.658], що стосувалися інших питань. Так у своєму рішенні від 10 квітня 2003 р. КСУ зазначає: «...невідкладним є позачерговий прийом народного депутата України з питань його депутатської діяльності, який не може бути відкладений на тривалий час і здійснюється керівниками та іншими посадовими особами розташованих на території України органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, громадських організацій і політичних партій раніше прийому інших посадових осіб та громадян відповідно до попередньо погоджених часу і місця». Подібного розуміння поняття невідкладно КСУ дійшов і у своєму рішенні від 28 березня 2001 р., де розтлумачив невідкладність в контексті ч. 2. ст. 93 Конституції України.

Отже, виходячи з їх змісту, а також, з тлумачення ст. 94 Конституції України можна виокремити такі ознаки невідкладності:

1. Є дією, яка через свою специфіку та вимоги законодавства має здійснюватися першочергово по відношенню до будь-яких дій посадової особи або ж органу публічної влади;

2. Стосується особливо важливого питання, що має особливу правову природу (для прикладу таку має – законодавчий процес);

На основі вищевикладеного слід вважати, що в даному контексті невідкладність означає обов'язок голови Верховної Ради України терміново доручити апарату парламенту направити підписаний головою парламенту закон до Адміністрації Президента України для того аби юридичне управління останньої підготувало акт на підпис главі держави.

Ч. 4 ст. 130 ЗУ «Про регламент Верховної Ради України» [19] фактично повністю відтворює конституційне положення щодо невідкладного надсилання закону головою Верховної Ради України президенту для здійснення промульгації.

Розглядаючи юридичний зміст підписання прийнятого парламентом закону, спочатку головою Верховної Ради України, слід відзначити, що така процедура покликана забезпечити автентичність тексту прийнятого парламентом, включно з усіма прийнятими поправками до законопроекту, а також, забезпечити певну легітимність цьому акту.

Вищерозглянуті аспекти дозволяють стверджувати про процедурний характер промульгації, яка до того ж класично розглядається у якості завершальної обов'язкової стадії законодавчого процесу. Системний аналіз демонструє, що на практиці така складова процесу промульгації як підписання, складається з трьох наступних етапів (складових елементів):

1. Надання головою парламенту доручення своєму апарату якомога швидше направити підписаний ним закон, для здійснення главою держави промульгації, до допоміжного органу при главі держави;

2. Аналіз юридичним управлінням допоміжного органу при главі держави прийнятого парламентом закону, а пізніше і можливий власний аналіз глави держави;

3. Власне, саме підписання главою держави закону, що передбачає проставлення власного підпису на документі, а також, проставлення гербової печатки.

Але М. Теплюк наполягає на тому, що підписання Президентом України закону є не процедурою, а є юридичним фактом [14].

Однак, враховуючи вищевикладену класичну процедурну правову природу підписання Президентом України закону та класичне теоретико-правове розуміння юридичних фактів – як події чи дії, що тягнуть за собою певні правові наслідки – не можна погодитися з наведеною позицією М. Теплюка.

Слід констатувати, що станом на сьогодні процедура підписання Президентом України законів не є належним чином врегульована, що можна побачити з вище приведеного у статті аналізу. Вбачається три способи зміни цього становища:

1. Власне врегулювання цього питання самим Президентом України, шляхом видачі указу щодо процедури підготовки до підписання закону і самого підписання закону Президентом України безпосередньо, в якому б визначалося правове регулювання;

2. Внесення змін до ст. 94 Конституції України, які б дозволили зняти ряд проблемних питань в контексті інституту промульгації;

3. Прийняття Закону України «Про Президента України», в якому можливо було б детально визначити відповідну процедуру.

Інституційний підхід змушує одразу відсіяти перший спосіб, як такий, що може в будь-який момент бути змінений главою держави одноосібно. Тож, залишаються другий та третій способи. Однак, слід відзначити, що на практиці можливо реалізувати поєднання другого та третього способів. Виходячи з політичного дискурсу, реалістичнішим є реалізація другого способу. Крім того, вважаємо, що вестернізаційні політичні тенденції, а також, розвиток національної правової системи України - мають призвести до поступового формування конституційно-правових звичаїв, які змістовно (з деякими процедурними нюансами) визначатимуть певні аспекти проведення промульгації.

Окремої уваги потребує визначення у ч. 2 ст. 94 Конституції України необхідності Президента України брати щойно підписаний ним закон до виконання. Такий підхід конституціодавця не є повною мірою обґрунтованим. Зокрема, одним з факторів, який вказує на це – є фактично знову здійснений перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління внаслідок прийняття Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» [20] у 2014 р., яким було де-факто відновлено дію окремих положень Конституції України зі змінами, внесеними законами України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV.

Конституційно-правовий статус глави держави визначений за Президентом України у ч. 1 ст. 102 Конституції України вказує на те, що він не є частиною виконавчої гілки влади. Більше того, особлива правова природа інституту глави держави не дозволяє розглядати його в межах будь-якої з трьох класичних гілок влади. Тож, ч. 2 ст. 94 Конституції України щодо взяття Президентом України підписаного та оприлюдненого закону до виконання – виглядає мертвою нормою. Очевидно, що конституціодавець конструюючи таке конституційне положення намагався вкласти у термін «бере до виконання» - певну реалізацію контрольних функцій Президента України. Однак, проведений вище аналіз інституту промульгації в Україні – демонструє, що відповідне конституційне положення не знайшло належної практики своєї реалізації.

Окремий блок праксіологічних питань становить реалізація главою української держави процедури офіційного оприлюднення законів.

Ю.М. Перерва слушно констатує, що: «...сукупний аналіз положень ст. 94 Конституції дозволяє зробити висновок, що наслідком підписання Президентом закону є, також, його погодження здійснити офіційне оприлюднення закону. Взаємозв'язок цих дій та неможливість їх окремого існування свідчать про те, що вони є елементами однієї процедури, яка відома в світі як промульгація» [21]. Власне, завершення цієї процедури виступає детермінантою початку правозастосовного процесу.

Слід звернути увагу на те, що застосований у ст. 94 Конституції України термін «офіційне оприлюднення законів, підписаних главою держави» -

змістовно є ширшим, ніж звичайне опублікування в офіційних засобах друкованої інформації. Ю.М. Перерва наголошує на тому, що це все ж таки дещо різні поняття, при цьому акцентуючи на тому, що опублікування є різновидом оприлюднення [21].

Доцільно розглядати «оприлюднення» як будь-які дії Президента України спрямовані на доведення змісту законів прийнятих парламентом та підписаних главою української держави до якомога ширшого кола суб'єктів. Причому, таке доведення може відбуватися як через офіційні друковані засоби масової інформації, так і через мережу Інтернет, через телезвернення глави держави і через низку інших способів. Під «опублікуванням» слід розуміти доведення змісту прийнятого та підписаного закону до широкого кола суб'єктів через опублікування в офіційному друкованому засобі масової інформації.

Виходячи з цього, доцільно при прийнятті Закону України «Про Президента України» або ж при видачі нових указів президента, що врегульовують подібні питання – чітко врегулювати можливість офіційного оприлюднення законів через мережу Інтернет та вдосконалити правове регулювання офіційного опублікування.

ВИСНОВКИ

Спираючись на результати проведеного в даній статті аналізу, є усі підстави стверджувати про необхідність вдосконалення конституційно-правового регулювання інституту промульгації в Україні. Зокрема, внесення змін до Конституції України, спрямованих на врегулювання підписання та офіційного оприлюднення законів прийнятих на Всеукраїнському референдумі, створенні ефективного механізму надання голові Верховної Ради України статусу тимчасового президента у разі послідовного ухилення голови української держави від підписання та офіційного оприлюднення прийнятого парламентом закону. Додатково, окремого врегулювання потребує процедура офіційного оприлюднення та опублікування законів.

Список використаних джерел

1. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран: учебник. Москва: Юристъ, - 1997. - 568 с;
2. Словарь иностранных слов / под ред. И.В. Локшина и Ф.Н. Петрова. 13-е изд., стереотип. М.: Русский язык, 1986. - 608 с.;
3. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30 - С. 141.
4. Конституція Литви від 25.10.1992 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/LibRada/static/LIBRARY/catalog/law/lit_konst1.htm
5. 15 февраля 1922 года Конституция Латвийской Республики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cvk.lv/pub/public/29171.html>

6. Конституция Республики Польша от 2.04.1997 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>

7. Конституция Республики Молдова от 29.07.1994 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=311496&lang=2>

8. Основний закон Федеративної Республіки від 8 травня 1949 [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

9. Шаповал В.М. Основи теорії парламентаризму: монографія / В.М. Шаповал. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. - 136 с.;

10. Задорожня Г.В. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз дис. ... доктор. юр. наук: спец. 12.00.02. - Київ, 2016. - 484 с.

11. Рішення Конституційного Суду України від 10.09.2009

№ 20-рп/2009 // Офіційний вісник України. 2009. № 72. – С. 2488.

12. Рішення Конституційного Суду України від 07.07.1998

№ 11-рп/98 // Офіційний вісник України. 1998. № 27. – С. 1009.

13. Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2008

№ 6-рп/2008 // Офіційний вісник України. 2008. № 32. – С. 1056.

14. Теплюк М. Процедура набрання чинності законами в рішеннях Конституційного Суду України // Віче. 2009. – № 20. – С. 2–5.

15. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010

№ 20-рп/2010 // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. Спеціальний випуск – № 77 – С. 2597.

16. Рішення Конституційного Суду Молдови від 17.10.2017 -

[Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=635&l=ro>

17. Рішення Конституційного Суду України від 10.04.2003

№ 7-рп/2003 // Офіційний вісник України. 2003. № 17. Ст. 789.

18. Рішення Конституційного Суду України від 28.03.2001

№ 2-рп/2001 // Офіційний вісник України, 2001. – № 15. – С. 658.

19. Закон України «Про регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14-15, № 16-17. – С. 133

20. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.02.2014 № 742-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, – № 11. – С.143

21. Перерва Ю.М. Законодавчий процес в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2009. – 212 с.